

وزارت راه و شهرسازی
معاونت شهرسازی و معماری
دفتر معماری و طراحی شهری

برنامه ریزی راهبردی توسعه شهری (تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران)

جواد مهدیزاده

زیر نظر شورای انتشارات معاونت شهرسازی و معماری
میرمحمد غراوی - محسن وطنخواهی - مجید جلالوندی - غلامرضا میثاقیان

سرشناسه: مهدی زاده، جواد عنوان و نام پدیدآور: برنامه ریزی راهبردی توسعه شهری (تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران) مدیر تحقیق جواد مهدیزاده؛ همکاران حسین پیرزاده نهوجی... او دیگران؛ آیه سفارش وزارت مسکن و شهرسازی، معاونت معماری و شهرسازی.

مشخصات نشر: تهران: آرمان شهر، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۵۸۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۴۸-۱۶-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: محمدحسین پیرزاده نهوجی، مهین دوخت امیری، محمدحسین جهانشاهی، محمدتقی مطلق، هاید صراف زاده.

یادداشت: کتابخانه

موضوع: شهرسازی - طرح و برنامه ریزی

موضوع: شهرسازی - طرح و برنامه ریزی - روش شناسی

موضوع: شهرسازی - طرح و برنامه ریزی - روش شناسی

شناسه افزوده: پیرزاده نهوجی ۱۳۳۵-

شناسه افزوده: ایران، وزارت مسکن و شهرسازی، معاونت شهرسازی و معماری

رده بندی کنگره: HT ۱۶۶/۴ ب ۳۳۴

رده بندی دیویی: ۳۰۷/۱۲۱۶

شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۲۱۹۶۴

برنامه ریزی راهبردی توسعه شهری تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران

معاونت معماری و شهرسازی - دفتر معماری و طراحی شهری

■ مدیر تحقیق: جواد مهدیزاده

■ با همکاری: محمدحسین پیرزاده نهوجی، مهین دوخت امیری، محمدحسین جهانشاهی، محمدتقی مطلق، هاید صراف زاده

■ کارشناس فنی: فرزانه صادقی مالواجرد، خسرو ناجی

■ تایپ: فرحناز تارقلی زاده

■ ناشر: انتشارات آرمانشهر

■ چاپ سوم (اول ناشر): پاییز ۱۳۹۲

■ تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

■ چاپ: منصور

■ بهاء: ۲۷۵۰۰ تومان

■ مرکز توزیع: نشر و پخش ثمین

■ نشانی: تهران - خیابان انقلاب - خیابان دوازده فروردین - خیابان شهدای ژاندارمری غربی بن بست مرکزی

پلاک ۱ تلفکس: ۶۶۹۶۱۹۲۰ - ۶۶۹۷۲۸۷۱

SBN: 978-600-6248-16-5

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۴۸-۱۶-۵

n_p_samin@yahoo.com

■ آغاز سخن

شهر به عنوان پدیده ای پویا که دارای پیوندها، کنش ها و واکنش های ناگزیر با شهروندان است در طول زمان و تحت تأثیر عوامل گوناگون از جمله پیشرفت های علمی، نیز تعمیق تمدن و مظاهر آن همواره در حال تغییر و تحول است. امری که از یک سو رفاه شهروندان را مورد توجه قرار می دهد و از دیگر سوی مدیریت منابع را در نظر دارد.

گسترش روز افزون شهرنشینی، تغییر شیوه های زندگی و دگرگونی در نحوه انجام تعاملات اجتماعی و همچنین پیچیدگی روابط میان مردم و مسئولین امری است که طی یک صد سال اخیر متخصصین و مسئولین را با چالش های جدی در برنامه ریزی و مدیریت شهرها مواجه ساخته است. و در این راستا لزوم دستیابی به راهکارهای جدیدی جهت مواجهه با این مشکلات و معضلات از سوی پژوهشگران، متخصصین، مدیران و حرفه مندان امری ضروری و اجتناب ناپذیر است. این در حالی است که پرداختن به مواردی همچون پایش محیط زیست و جلوگیری از آلودگی منابع، آب، خاک و هوا حل معضلاتی نظیر حجم انبوه زباله های شهری، فاضلاب های خانگی، صنعتی و بیمارستانی و .... از سوی مدیران اجرایی در اغلب موارد آنان را به روزمرگی مبتلا نموده و مدیران را درگیر در امر برنامه ریزی های آتی برای حل مشکلاتی نظیر کمبود مسکن، ترافیک، فرسودگی بافت های شهری و ... می نماید. در چنین شرایطی کوشش برای یافتن راه کارهای مؤثر و مناسبی که بازائه نظریه ها و تئوری های جدید از یک سو و بهره گیری از تجارب دیگر کشورها از سوی دیگر آمیخته شده است، بر عهده نخبگان و اندیشمندان جامعه بوده و می تواند نقشی اساسی در تداوم پویائی و توسعه شهرها ایفا نماید.

تکرار تجربه‌هایی که گاه در مقاطع خاص زمانی موفق ارزیابی شده است، در دوره‌های زمانی بعد نه تنها در حل معضلات و مشکلات شهری موفق نخواهد بود، بلکه با عنایت به تغییر خواسته‌ها و نیازهای جامعه شهری بر پیچیدگی و تشدید مشکلات شهر و شهروندان منجر خواهد شد.

" کتاب برنامه‌ریزی راهبردی توسعه شهری " (تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران) حاصل پژوهشی است که در جهت به روزآوری و افزایش کارایی برنامه‌های توسعه شهری تدوین گردیده و چاپ و انتشار آن به سال ۱۳۸۲ باز می‌گردد. و اینک با عنایت به استقبال گسترده‌ای که از این کتاب از سوی دانشجویان، دانشگاهیان، مدیران، حرفه‌مندان و ... از آن به عمل آمده است چاپ و انتشار مجدد آن دستور کار معاونت شهرسازی و معماری قرار گرفته است. امید می‌رود که با تداوم پژوهش‌های مشابه و نیز استفاده از تجربیات گذشتگان شاهد بهبود مداوم زندگی شهری، کارایی افزون‌تر شهرها و رفاه بیشتر شهروندان باشیم.

میر محمد غراوی

معاون شهرسازی و معماری و

دبیر شورای عالی شهرسازی و معماری

فهرست مطالب

بخش اول

زمینه‌ها و علل پیدای طرح‌های ساختاری - راهبردی

۳	فصل اول - تحولات اقتصادی - اجتماعی در شهرنشینی معاصر
۳	مقدمه
۵	۱-۱- نظری به تحولات عمومی نیمه اول قرن بیستم
۶	۱-۱-۱- آثار جنگ‌های جهانی بر ساختار دولت و وظایف بخش عمومی
۹	۱-۱-۲- شکل‌گیری نظام دوقطبی در جهان
۱۲	۲-۱- تحولات مهم در نیمه دوم قرن بیستم
۱۳	۱-۲-۱- ظهور لیبرالیسم نو
۱۷	۲-۲-۱- آثار فروپاشی شوروی
۱۹	۳-۲-۱- سوسیال دموکراسی نوین
۲۰	۳-۱- مفهوم و نقش جامعه و دولت در آستانه قرن بیست و یکم

۲۱	۱-۳-۱- بحران مشروعیت دولت
۲۲	۱-۳-۲- جامعه مدنی و کثرت‌گرایی
۲۵	۱-۳-۳- وظایف و نقش دولت در آینده
۲۹	فصل دوم - نقش جریان‌های فلسفی و اجتماعی در برنامه‌ریزی و مدیریت
۲۹	مقدمه
۳۰	۱-۲- نوپوزیتیویسم و پارادایم
۳۵	۲-۲- پدیدارشناسی و هرمنوتیک
۳۹	۳-۲- نظریه عمومی سیستم‌ها
۴۵	۴-۲- نظریه‌های اجتماعی و کیفی توسعه
۴۹	۵-۲- جنبش محیط زیست و زیست‌مجموعه‌گرایی
۵۳	۶-۲- جنبش مدرنیسم و پسامدرنیسم
۵۹	فصل سوم - روند تحولات در مفهوم و نظریه‌های برنامه‌ریزی
۵۹	مقدمه
۶۱	۱-۳- جایگاه نظریه در برنامه‌ریزی شهری
۶۲	۱-۱-۲- ویژگی‌های برنامه‌ریزی شهری
۶۳	۲-۱-۲- متغیرهای اجتماعی در برنامه‌ریزی شهری
۶۵	۲-۳- انواع نظریه‌های برنامه‌ریزی شهری
۶۶	۱-۲-۲- نظریه‌های توصیفی و هنجاری
۶۷	۲-۲-۳- طبقه‌بندی نظریه‌های برنامه‌ریزی شهری
۶۹	۳-۳- نقش نظریه‌های سیاسی در برنامه‌ریزی شهری
۷۱	۴-۳- نقش مدیریت در برنامه‌ریزی
۷۲	۱-۴-۳- مدیریت استراتژیک
۷۴	۲-۴-۳- برنامه‌ریزی به عنوان تصمیم‌سازی
۷۷	فصل چهارم - بررسی و ارزیابی برنامه‌ریزی جامع - تفصیلی
۷۷	۱-۴- تکوین الگوی برنامه‌ریزی جامع و طرح‌های جامع
۷۸	۲-۴- ویژگی‌های برنامه‌ریزی جامع
۷۹	۳-۴- نظری به مشکلات طرح‌های جامع شهری

بخش دوم

بررسی تجارب مهم جهانی در زمینه طرح‌های ساختاری - راهبردی

۹۳	فصل پنجم - چشم‌انداز تحولات برنامه‌ریزی شهری در جهان
۹۳	۱-۵- نظری به زمینه‌های برنامه‌ریزی شهری در جهان
۹۵	۱-۱-۵- برنامه‌ریزی فرایندی
۹۵	۲-۱-۵- برنامه‌ریزی مشارکتی و دموکراتیک
۹۵	۳-۱-۵- برنامه‌ریزی گام به گام
۹۶	۴-۱-۵- برنامه‌ریزی حمایتی
۹۷	۵-۱-۵- برنامه‌ریزی پاسخگو
۹۷	۲-۵- نظریه به سیر تحولات در کشورهای پیشرفته
۹۸	۱-۲-۵- انگلستان
۹۹	۲-۲-۵- ایالات متحده آمریکا
۱۰۰	۳-۲-۵- فرانسه
۱۰۱	۴-۲-۵- آلمان
۱۰۲	۵-۲-۵- ژاپن
۱۰۳	۶-۲-۵- سوئد
۱۰۵	فصل ششم - بررسی تجارب برنامه‌ریزی ساختاری - راهبردی در انگلستان
۱۰۵	مقدمه
۱۰۷	۱-۶- نظری به نظام برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای در انگلستان
۱۰۸	۱-۱-۶- نقش حکومت مرکزی در برنامه‌ریزی
۱۰۸	۲-۱-۶- نقش دولت‌های محلی در برنامه‌ریزی
۱۱۱	۲-۶- مبادی رویکرد سیستمی در شهرسازی انگلستان
۱۱۱	۱-۲-۶- نظریه سبیرنتیک و برنامه‌ریزی
۱۱۲	۲-۲-۶- فرایند برنامه‌ریزی سیستمی

۱۱۲	۳-۶- نظام قانونی طرح‌های توسعه و عمران در انگلستان
۱۱۳	۱-۳-۶- زمینه‌ها و پیش‌شرط‌های طرح‌های توسعه و عمران
۱۱۴	۲-۳-۶- انواع طرح‌های توسعه و عمران : ساختاری و محلی
۱۱۶	۳-۳-۶- نحوه ارتباط طرح‌های ساختاری و طرح‌های محلی
۱۱۶	۴-۳-۶- شکل و وظایف هر طرح
۱۱۷	۵-۳-۶- طرح توسعه به عنوان سند تصمیم‌گیری
۱۱۷	۶-۳-۶- مشاوره و هماهنگی در انواع طرح‌ها
۱۱۷	۷-۳-۶- مشارکت عمومی در تهیه طرح‌های توسعه و عمران
۱۲۱	۴-۶- اصلاح و تکمیل طرح‌های توسعه و عمران
۱۲۲	۱-۴-۶- افزایش اختیارات برنامه‌ریزی محلی
۱۲۳	۲-۴-۶- تغییر در محتوای طرح‌های توسعه و عمران
۱۲۴	۵-۶- ارزیابی تجارب اولیه طرح‌های توسعه و عمران
۱۲۵	۱-۵-۶- تأخیر در روند تهیه و تصویب طرح‌ها
۱۲۶	۲-۵-۶- نتایج تحقیقات موردی درباره طرح‌های توسعه و عمران
۱۲۷	۶-۶- تحولات دهه ۱۹۸۰ (دورهٔ تاجریسم)
۱۲۷	۱-۶-۶- نفوذ لیبرالیسم نو در برنامه‌ریزی شهری
۱۲۹	۲-۶-۶- برنامه‌ریزی برای لندن و کلانشهرها
۱۳۱	۷-۶- آینده طرح‌های توسعه و عمران
۱۳۱	۱-۷-۶- سمت و سوی تحولات برنامه‌ریزی شهری
۱۳۲	۲-۷-۶- آثار پیروزی حزب کارگر (۱۹۷۷)
۱۳۳	۸-۶- طرح و توسعه و عمران لندن بزرگ (۱۹۸۴)
۱۳۳	۱-۸-۶- نظری به پیشینه برنامه‌ریزی برای لندن
۱۳۵	۲-۸-۶- دیدگاه‌های برنامه‌ریزی و مدیریت
۱۳۶	۳-۸-۶- ملاحظات اقتصادی - اجتماعی
۱۳۸	۴-۸-۶- ملاحظات زیست محیطی
۱۳۸	۵-۸-۶- معرفی ساختار لندن
۱۴۰	۶-۸-۶- اجزای مرتبط استراتژی توسعه و عمران

۱۴۱	۶-۸-۷- اجرای طرح توسعه و عمران لندن
۱۴۱	۶-۸-۸- نظارت، بازنگری و مشاوره
۱۴۲	۶-۸-۹- سیاست‌های کلان توسعه و عمران لندن
۱۴۵	فصل هفتم - بررسی تجارب برنامه‌ریزی راهبردی در آمریکا
۱۴۵	مقدمه
۱۴۷	۷-۱- ساختار نظام برنامه‌ریزی در آمریکا
۱۴۷	۷-۱-۱- ساختار نظام فدرال در آمریکا
۱۴۸	۷-۱-۲- پیچیدگی نظام برنامه‌ریزی در آمریکا
۱۵۰	۷-۲- ویژگی‌های برنامه‌ریزی شهری در آمریکا
۱۵۰	۷-۲-۱- نقش فدرالیسم در برنامه‌ریزی آمریکا
۱۵۳	۷-۲-۲- نقش اقتصاد آزاد در برنامه‌ریزی آمریکا
۱۵۵	۷-۲-۳- گسترش حومه‌نشینی و توسعه حومه‌ای
۱۵۷	۷-۲-۴- تأکید بر روش‌های کمی در شهرسازی
۱۵۹	۷-۳- نقش عوامل سیاسی و اجتماعی در برنامه‌ریزی آمریکا
۱۶۰	۷-۳-۱- فشار مشکلات و جنبش‌های اجتماعی
۱۶۱	۷-۳-۲- جنبش محیط زیست
۱۶۲	۷-۳-۳- ظهور لیبرالیسم نو در آمریکا
۱۶۳	۷-۴- رویکرد سیستمی در برنامه‌ریزی آمریکا
۱۶۳	۷-۴-۱- روند کاربرد رویکرد سیستمی در آمریکا
۱۶۵	۷-۴-۲- مفهوم و جایگاه برنامه‌ریزی استراتژیک
۱۶۹	۷-۴-۳- کاربرد «مدل‌سازی» در شهرسازی
۱۷۱	۷-۵- تحول در طرح‌های توسعه شهری در آمریکا
۱۷۱	۷-۵-۱- روند شکل‌گیری طرح‌های جامع
۱۷۲	۷-۵-۲- تحول در محتوای طرح‌های توسعه شهری
۱۷۷	۷-۵-۳- تحول در شکل و انواع طرح‌های توسعه شهری
۱۷۹	۷-۶- تحول در برنامه‌ریزی کاربری زمین در آمریکا
۱۷۹	۷-۶-۱- نظری به پیشینه ضوابط کاربری زمین در آمریکا

۱۸۱	۷-۶-۲- تغییر در مفهوم زمین و فضا
۱۸۲	۷-۶-۳- تحول در روش‌های کاربری زمین در طرح‌های شهری
۱۸۶	۷-۷- تحول در ضوابط منطقه‌بندی در آمریکا
۱۹۲	۷-۸- نظری به طرح جامع سانفرانسیسکو
۱۹۲	۷-۸-۱- کلیات طرح جامع سانفرانسیسکو
۱۹۵	۷-۸-۲- راهنمای کاربری اراضی
۱۹۶	۷-۸-۳- اهداف و سیاست‌های مسکن
۱۹۶	۷-۸-۴- عنصر تفریح و فضای باز
۱۹۷	۷-۸-۵- عنصر طراحی شهری
۲۰۱	فصل هشتم - بررسی تجارب برنامه‌ریزی ساختاری - راهبردی در هند
۲۰۱	مقدمه
۲۰۲	۸-۱- نظری به روندهای شهرنشینی در هند
۲۰۲	۸-۱-۱- تعاریف و مفاهیم شهر در هند
۲۰۳	۸-۱-۲- مسائل و مشکلات توسعه شهری در هند
۲۰۴	۸-۲- نظام برنامه‌ریزی در هند
۲۰۴	۸-۲-۱- پیشینه برنامه‌ریزی در دوران استعمال
۲۰۶	۸-۲-۲- برنامه‌ریزی در دوران استقلال
۲۰۸	۸-۲-۳- سلسله مراتب برنامه‌ریزی در هند
۲۰۹	۸-۳- الگوی برنامه‌ریزی جامع در هند
۲۰۹	۸-۳-۱- رواج طرح‌های جامع شهری در هند
۲۱۲	۸-۳-۲- شهرک‌های جدید در هند
۲۱۳	۸-۴- برنامه‌ریزی ساختاری راهبردی در هند
۲۱۵	۸-۴-۱- تحول در الگوی طرح‌های جامع شهری
۲۱۶	۸-۴-۲- سطوح برنامه‌ریزی شهری در هند
۲۱۹	۸-۴-۳- روش‌های توسعه و عمران اراضی و نظارت بر آن
۲۲۰	۸-۵- نظری به برخی تجارب جدید هند
۲۲۰	۸-۵-۱- مدیریت شهری در هند

۲۲۲	۸-۵-۲- مشارکت بخش خصوصی
۲۲۳	۸-۵-۳- تجارب هند در زمینه تأمین مسکن
۲۲۵	۸-۵-۴- تجربه ساماندهی صنایع شهری در هند
۲۲۹	فصل نهم - بررسی تحولات برنامه‌ریزی شهری در کشورهای در حال توسعه
۲۲۹	۹-۱- ویژگی‌های شهرنشینی و شهرسازی در کشورهای در حال توسعه
۲۳۱	۹-۲- تجارب طرح‌های جامع شهری در جهان سوم
۲۳۲	۹-۲-۱- تحلیل الگوهای برنامه‌ریزی در جهان سوم
۲۳۴	۹-۲-۲- پژوهش‌های موردی در شهرهای آسیایی
۲۳۶	۹-۲-۳- نظرات سازمان ملل متحد درباره شهرسازی جهان سوم
۲۳۸	۹-۳- تحولات جدید در برنامه‌ریزی شهری در جهان سوم
۲۳۹	۹-۳-۱- بازنگری در الگوی طرح‌های جامع
۲۴۲	۹-۳-۲- در جستجوی پارادایم‌های جدید برنامه‌ریزی و مدیریت
۲۴۷	منابع و مآخذ بخش دوم

بخش سوم

اصول و روش‌های برنامه‌ریزی ساختاری - راهبردی

۲۵۳	فصل دهم - جایگاه برنامه‌ریزی سیستمی در شهرسازی
۲۵۳	۱۰-۱- توسعه و هدایت شهر به عنوان یک سیستم
۲۵۸	۱۰-۲- ارزیابی نتایج رویکرد سیستمی در شهرسازی
۲۵۸	۱۰-۲-۱- دستاوردهای رویکرد سیستمی در برنامه‌ریزی شهری
۲۶۰	۱۰-۲-۲- محدودیت نگرش سیستمی به عنوان نظریه برنامه‌ریزی
۲۶۵	۱۰-۲-۳- محدودیت مدل‌سازی در برنامه‌ریزی شهری
۲۷۱	فصل یازدهم - مفاهیم پایه در برنامه‌ریزی راهبردی
۲۷۱	۱۱-۱- جایگاه تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در برنامه‌ریزی راهبردی
۲۷۱	۱۱-۱-۱- مفهوم تصمیم‌سازی در فرایند برنامه‌ریزی
۲۷۴	۱۱-۲- مفاهیم کلیدی در فرایند تصمیم‌سازی

۲۷۶	۱۱-۱-۳- سطوح برنامه‌ریزی راهبردی و برنامه‌ریزی اجرایی
۲۷۷	۱۱-۱-۴- مشکلات تعیین اهداف در طرح‌های توسعه شهری
۲۷۹	۱۱-۲- جایگاه کاربری زمین در برنامه‌ریزی راهبردی
۲۷۹	۱۱-۲-۱- مفهوم جامع کاربری زمین
۲۸۱	۱۱-۲-۲- موضوعات جدید در برنامه‌ریزی کاربری زمین
۲۸۲	۱۱-۲-۳- روش‌های توزیع و تقسیم کاربری‌ها
۲۸۴	۱۱-۲-۴- راهبردهای اساسی در برنامه‌ریزی کاربری زمین
۲۹۲	۱۱-۳- جایگاه طراحی شهری در برنامه‌ریزی راهبردی
۲۹۳	۱۱-۳-۱- گسترش دانش طراحی شهری
۲۹۴	۱۱-۳-۲- موضوعات و روش‌های جدید طراحی شهری
۲۹۶	۱۱-۳-۳- پیوند برنامه‌ریزی و طراحی شهری
۲۹۹	۱۱-۳-۴- رویکرد طراحی شهری در طرح جامع ساfranسیکو
۳۰۱	۱۱-۴- جایگاه عوامل اقتصادی - اجتماعی در برنامه‌ریزی راهبردی
۳۰۳	۱۱-۴-۱- جایگاه رفاه اجتماعی در برنامه‌ریزی و طراحی شهری
۳۰۴	۱۱-۴-۲- نقش کیفیت زندگی در برنامه‌ریزی و طراحی شهری
۳۰۵	۱۱-۴-۳- جایگاه عدالت اجتماعی در برنامه‌ریزی و طراحی شهری
۳۰۶	۱۱-۴-۴- تقویت زیر ساخت‌های توسعه اقتصادی - اجتماعی
۳۰۷	۱۱-۴-۵- حفاظت و بهره‌برداری از منابع و ارزشهای طبیعی و فرهنگی
۳۰۸	۱۱-۴-۶- تقویت هویت فضایی و هویت اجتماعی شهر
۳۰۹	۱۱-۵- جایگاه مدیریت محلی و مشارکت عمومی در برنامه‌ریزی راهبردی
۳۰۹	۱۱-۵-۱- نقش نهادهای برنامه‌ریزی محلی
۳۱۲	۱۱-۵-۲- جایگاه «جامعه محلی» در برنامه‌ریزی و طراحی شهری
۳۱۵	۱۱-۵-۳- نقش «مشارکت» در برنامه‌ریزی و طراحی شهری
۳۲۱	۱۱-۶- خلاصه و نتیجه‌گیری
۳۲۲	۱۱-۶-۱- دستاوردهای برنامه‌ریزی ساختاری - راهبردی
۳۲۴	۱۱-۶-۲- محدودیت‌ها و مشکلات برنامه‌ریزی ساختاری - راهبردی
۳۲۶	۱۱-۶-۳- دیدگاهها و پارادایم‌های جدید در شهرسازی

۳۲۷	فصل دوازدهم - نظام تهیه و تصویب طرح‌های راهبردی
۳۲۷	۱-۱۲- انواع و سلسله مراتب طرح‌های ساختاری - راهبردی
۳۲۹	۱-۱-۱۲- میانی و مشخصات طرح‌های ساختاری
۳۳۵	۲-۱-۱۲- میانی و مشخصات طرح‌های طرح‌های محلی
۳۳۹	۳-۱-۱۲- میانی و مشخصات طرح‌های منطقه شهری
۳۴۵	۴-۱-۱۲- میانی و مشخصات طرح‌های ناحیه مداخله
۳۴۶	۵-۱-۱۲- میانی و مشخصات طرح‌های موضوعی
۳۴۷	۶-۱-۱۲- میانی و مشخصات طرح‌های توسعه یکپارچه»
۳۴۸	۲-۱۲- روش‌های تهیه و تصویب طرح‌های ساختاری - راهبردی
۳۴۹	۱-۲-۱۲- شکل و محتوای طرح‌های توسعه و عمران شهری
۳۵۶	۲-۲-۱۲- نحوه ارائه اسناد طرح‌های ساختاری - راهبردی
۳۶۵	۳-۲-۱۲- نحوه تصویب طرح‌های ساختاری - راهبردی
۳۶۹	فصل سیزدهم - نظام اجرایی و مدیریت در طرح‌های ساختاری - راهبردی
۳۶۹	مقدمه
۳۷۰	۱-۱۳- «اجرا» به عنوان بخشی از فرایند برنامه‌ریزی و توسعه
۳۷۱	۲-۱۳- نقش مشارکت در اجرای طرح‌های توسعه شهری
۳۷۳	۳-۱۳- نظام مدیریت در اجرای طرح‌های توسعه شهری
۳۷۶	۴-۱۳- نحوه رویکرد به تحقق‌پذیرف نظارت و بازنگری طرح‌های توسعه شهری
۳۷۷	۱-۴-۱۳- واقع‌نگری در اهداف و سیاست‌های توسعه شهری
۳۷۷	۲-۴-۱۳- انعطاف‌پذیری در برنامه‌ریزی و اجرا
۳۸۱	۳-۴-۱۳- بررسی و تحقق‌پذیری و امکان‌سنجی طرح‌های توسعه شهری
۳۸۴	۴-۴-۱۳- نحوه بازنگری و اصلاح طرح‌های توسعه شهری
۳۸۶	۵-۱۳- معیارها و ضوابط شهرسازی در طرح‌های ساختاری - راهبردی
۳۸۷	۱-۵-۱۳- قوانین و مقررات حفاظت از محیط طبیعی و فرهنگی
۳۸۹	۲-۵-۱۳- رهنمودهای مربوط به برنامه‌ریزی شهری
۳۹۱	۳-۵-۱۳- رهنمودهای مربوط به طراحی شهری
۳۹۳	۴-۵-۱۳- ضوابط کاربری زمین و منطقه‌بندی

بخش چهارم

جایگاه برنامه‌ریزی ساختاری - راهبردی در ایران

۴۰۷	فصل چهاردهم - نظری به تجارب اجرای طرح‌های توسعه شهری در ایران
۴۰۷	۱-۱۴- پیشینه طرح‌های توسعه شهری در ایران
۴۰۷	۱-۱-۱۴- نظری به تحولات شهرنشینی و شهرسازی در کشور
۴۰۹	۲-۱-۱۴- رواج الگوی برنامه‌ریزی جامع در ایران
۴۱۳	۲-۱۴- محتوا و روش تهیه طرح‌های توسعه شهری در ایران
۴۱۳	۱-۲-۱۴- تعاریف قانونی انواع طرح‌های توسعه شهری
۴۱۵	۲-۲-۱۴- محتوای طرح‌های توسعه شهری
۴۱۷	۳-۲-۱۴- روش تهیه طرح‌های توسعه شهری
۴۱۹	۳-۱۴- اسناد و مدارک طرح‌های توسعه شهری
۴۲۲	۴-۱۴- نحوه بررسی و تصویب طرح‌های توسعه شهری
۴۲۵	۵-۱۴- مدیریت اجرای طرح‌های توسعه شهری
۴۲۵	۱-۵-۱۴- سازمان مدیریت اجرای طرح‌ها
۴۳۱	۲-۵-۱۴- قوانین و مقررات پایه ناظر بر اجرای طرح‌های توسعه شهری
۴۳۴	۶-۱۴- خلاصه و جمع‌بندی
۴۳۹	فصل پانزدهم - طبقه‌بندی مسائل و مشکلات توسعه شهری در ایران
۴۳۹	۱-۱۵- ارزیابی تجارب اجرای طرح‌های جامع - تفصیلی در ایران
۴۴۳	۲-۱۵- طبقه‌بندی مسائل و مشکلات طرح‌های جامع - تفصیلی
۴۴۴	۱-۲-۱۵- مسائل و مشکلات نظری طرح‌های جامع - تفصیلی
۴۴۵	۲-۲-۱۵- مسائل و مشکلات روش‌های تهیه و تصویب طرح‌های جامع - تفصیلی
۴۴۸	۳-۲-۱۵- مسائل و مشکلات اجرایی طرح‌های جامع - تفصیلی
۴۵۰	۳-۱۵- پیشینه نظرات و اقدامات اصلاحی در مورد طرح‌های جامع

۲۵۱	۱۵-۳-۱- مطالعات و پیشنهادات نظری
۲۵۲	۱۵-۳-۲- اقدامات و اصلاحات قانونی و رسمی
۴۵۹	فصل شانزدهم - بررسی امکانات استفاده از رویکرد راهبردی در شهرسازی ایران
۴۶۱	۱۶-۱- امکانات نظری و روش شناختی الگوی راهبردی
۴۶۶	۱۶-۲- امکانات ایجاد سلسله مراتب تصمیم‌گیری و تنوع طرح‌های توسعه شهری
۴۷۲	۱۶-۳- امکانات اجرایی و تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری
۴۷۷	۱۶-۴- امکانات تلفیق برنامه‌ریزی شهری با طراحی شهری
۴۸۱	فصل هفدهم - بررسی موانع استفاده از رویکرد راهبردی در شهرسازی ایران
۴۸۱	مقدمه
۴۸۲	۱۷-۱- ناپایداری زیرساخت‌های اقتصادی - اجتماعی شهرسازی
۴۸۵	۱۷-۲- ناهماهنگی در قوانین و تشکیلات شهرسازی کشور
۴۸۷	۱۷-۳- مشکلات حقوق مالکیت و قوانین ارضی در ایران
۴۸۹	۱۷-۴- ضعف برنامه‌ریزی و مدیریت محلی
۴۹۱	۱۷-۴-۱- مشروعیت مدیریت شهری در ایران
۴۹۲	۱۷-۴-۲- مشکلات شهرداری‌ها در توسعه و عمران شهری
۴۹۷	۱۷-۴-۳- مشکلات شوراهای توسعه و عمران شهری
۵۰۲	۱۷-۴-۴- ضعف امکانات مشارکتی در توسعه و عمران شهری
۵۰۶	۱۷-۴-۵- مشکلات مدیریت اجرایی و فنی
۵۱۲	۱۷-۵- خلاصه و نتیجه‌گیری
۵۱۲	۱۷-۵-۱- طبقه‌بندی مسائل و مشکلات طرح‌های جامع - تفصیلی در ایران
۵۱۴	۱۷-۵-۲- پیشینه نظرات و اقدامات اصلاحی در مورد طرح‌های جامع
۵۱۵	۱۷-۵-۳- بررسی امکانات استفاده از الگوی طرح‌های ساختاری - راهبردی در ایران
۵۱۹	۱۷-۵-۴- موانع و مشکلات استفاده از الگوی طرح‌های ساختاری - راهبردی در ایران
۵۲۳	فصل هجدهم - جمع‌بندی و تحلیل (رهنمودها و پیشنهادات)
۵۲۳	۱۸-۱- ویژگی‌های اساسی رویکرد برنامه‌ریزی راهبردی
۵۲۳	۱۸-۱-۱- مبانی تحول در الگوهای برنامه‌ریزی شهری
۵۲۷	۱۸-۱-۲- مفاهیم و تعاریف اصلی الگوی طرح‌های ساختاری - راهبردی

۵۳۰	۱۸-۱-۳- رویه‌ها و روش‌های عملی طرح‌های ساختاری - راهبردی
۵۳۲	۱۸-۲- امکانات و محدودیت‌های برنامه‌ریزی ساختاری - راهبردی
۵۳۴	۱۸-۲-۱- برنامه‌ریزی راهبردی به عنوان یک رویکرد عام جهانی
۵۳۵	۱۸-۲-۲- پیش‌شرط‌های لازم برای الگوی طرح‌های ساختاری - راهبردی
۵۴۲	۱۸-۳- نقش رویکرد برنامه‌ریزی راهبردی در اصلاح محتوای طرح‌های شهری در ایران
۵۴۴	۱۸-۳-۱- بازنگری در مفهوم طرح توسعه شهری و شرح خدمات آن
۵۴۵	۱۸-۳-۲- ضرورت تدوین راهنماهای عمومی و اختصاصی نحوه تهیه طرح‌های ...
۵۴۶	۱۸-۳-۳- اصلاح روش‌های تهیه اسناد طرح‌های توسعه شهری
۵۵۱	۱۸-۴- نقش رویکرد برنامه‌ریزی راهبردی در اصلاح شیوه تهیه و تصویب طرح‌های
۵۵۱	۱۸-۴-۱- اصلاح در روش‌های مطالعاتی طرح‌های توسعه شهری
۵۵۳	۱۸-۴-۲- بازنگری در شیوه بررسی و تصویب طرح‌های توسعه شهری
۵۵۵	۱۸-۴-۳- نقش مهندسان مشاور در تهیه طرح‌های توسعه شهری
۵۵۸	۱۸-۵- نقش رویکرد برنامه‌ریزی راهبردی در اصلاح روش‌های اجرایی طرح‌های ...
۵۶۳	منابع و مآخذ بخش چهارم